

Werken aan duurzaamheid: let op type melkveehouder

Melkveehouders staan over het algemeen positief tegenover de haalbaarheid van de doelen van de Duurzame Zuivelketen, maar acties zullen nodig zijn om te zorgen dat daadwerkelijk maatregelen worden genomen voor duurzaamheidsverbetering. Bij deze acties is het belangrijk om rekening te houden met de diversiteit in melkveehouders, bij zowel de soort acties die worden aangeboden als de communicatie hierover.

Gerben Doornewaard,
Carolien de Lauwere en
Alfons Beldman
LEI Wageningen UR

Om meer inzicht te krijgen in de houding van melkveehouders tegenover de haalbaarheid van de duurzaamheidsdoelen van de Duurzame

Zuivelketen is in de herfst van 2012 een enquête gehouden onder melkveehouders die deelnemen aan het Bedrijveninformatienet (BIN) van het LEI van Wageningen UR. Het BIN betreft een representatieve steek-

proef. Andere doelen van de enquête waren onder andere het in beeld krijgen van de invloed van de omgeving (familie, adviseurs) op de keuzes die melkveehouders maken en het verkrijgen van inzicht in verschillen tussen typen melkveehouders.

Haalbaarheid volgens melkveehouders

Aan de geënquêteerde melkveehouders is gevraagd hoe zij tegenover de haalbaarheid

De Duurzame Zuivelketen

De Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) en LTO Nederland hebben hun krachten gebundeld in de Duurzame Zuivelketen en zetten zich daarmee gezamenlijk in voor toekomstig draagvlak in markt en maatschappij. Via de Duurzame Zuivelketen streven zuivelverwerkers en melkveehouders er gezamenlijk naar om de Nederlandse zuivelsector wereldwijd koploper te maken op het gebied van duurzaamheid. Om deze ambitie waar te kunnen maken, heeft de Duurzame Zuivelketen concrete doelen geformuleerd. Individuele zuivelverwerkers hebben de vrijheid om zelf een passende aanpak (activiteiten, maatregelen, tools) te kiezen waarmee de eigen bedrijfsactiviteiten en die van hun melkveehouders bewegen in de richting van de doelen.

WERKEN AAN DUURZAAMHEID

Verschillende typen ondernemers gaan verschillend om met verduurzaming en vernieuwing. Iets om rekening mee te houden.

Foto: Twan Wiermans

Tabel 1

Thema's en doelen van de Duurzame Zuivelketen

Thema	Subthema	Doel Duurzame Zuivelketen	Doel vertaald naar bedrijfsniveau zoals voorgelegd in enquête
Klimaat en Energie	Verminderen broeikasgassen	30% reductie van broeikasgassen in 2020 ten opzichte van 1990, inclusief klimaatneutrale groei	Op mijn bedrijf is de emissie van broeikasgassen per kg melk in 2020 met 30% verminderd ten opzichte van 1990
	Verbeteren energie-efficiency	2% energie-efficiency per jaar (1,5% fabrieken en 0,5% keten) en in totaal 30% energie-efficiency in de periode 2005-2020, 2% energie-besparing per jaar bij veehouders	Het lukt mij om binnen 5 jaar minimaal 10% minder gas en elektriciteit per kg geproduceerde melk te gebruiken
	Duurzame energie	20% duurzame energie in 2020 en een energie-neutrale zuivelketen	1) In 2020 produceert mijn bedrijf energie uit zon, wind of biomassa 2) In 2020 is minimaal 20% van de energie die ik gebruik op mijn bedrijf duurzaam geproduceerd, hetzij door mijzelf, hetzij door anderen (dus aankoop groene stroom en/of gas)
Diergezondheid en Dierenwelzijn	Verminderen antibioticaresistentie	Vermindering antibioticaresistentie In 2013 antibioticagebruik terug naar niveau 1999	In 2013 is het antibioticagebruik op mijn bedrijf per dier lager dan in 1999
	Verlengen levensduur	Verlengen gemiddelde levensduur koeien, met name door het sterk terugdringen van mastitis en klauwproblemen	Het lukt mij om binnen 5 jaar de leeftijd bij afvoer van mijn melkkoeien substantieel (6 tot 12 maanden) te verhogen
Weidegang	Duurzame stallen	In 2015 alle nieuw te bouwen stallen integraal duurzaam	Als ik in na 2015 een nieuwe stal bouw, zorg ik dat deze voldoet aan de eisen van de Maatlat Duurzame Veehouderij
	Weidegang	Behoud huidig niveau van weidegang	1) Op mijn bedrijf krijgen de melkkoeien de komende 5 jaar minimaal 120 dagen per jaar 6 uur per dag weidegang 2) Op mijn bedrijf zal de komende 5 jaar altijd een vorm van beweiding plaatsvinden (melkkoeien en/of jongvee en/of droge koeien krijgen weidegang zonder eisen wat betreft aantal dagen per jaar of aantal uren per dag)
Biodiversiteit en Milieu	Duurzaam veevoer	100% gebruik van door RTRS (Round Table on Responsible Soy) gecertificeerde duurzame soja en duurzame palmpitschilfers in 2015	Niet gevraagd
	Verminderen fosfaatvolume en ammoniakemissie	Acties en maatregelen die direct en indirect het fosfaatvolume en de ammoniakemissie beïnvloeden	1) Het lukt mij om via aanpassingen in de voeding binnen 5 jaar de fosfaatexcretie per koe met 15 - 20% te verlagen ten opzichte van de huidige landelijke forfaits 2) Op mijn bedrijf zal de stikstofefficiëntie binnen 5 jaar met 15 - 20% toenemen ten opzichte van de huidige situatie doordat ik efficiënter ga voeren en bemesten
	Verbeteren biodiversiteit	Verbetering biodiversiteit	Niet gevraagd

van de doelen van de Duurzame Zuivelketen staan. De sectordoelen van de Duurzame Zuivelketen zijn hierbij door de onderzoekers vertaald naar doelen op bedrijfsniveau, zodat deze voor de veehouder concreet werden. In totaal werden elf doelen aan hen voorgelegd (zie Tabel 1).

Het valt op dat de melkveehouders redelijk positief zijn over de haalbaarheid van de doelen, waarbij doelen op het gebied van antibiotica-reductie, weidegang en gebruik van duur-

zame energie als het meest haalbaar worden gezien (zie Figuur 1). Dat een doel als haalbaar wordt gezien, is echter geen garantie dat melkveehouders ook inderdaad actie ondernemen om een doel daadwerkelijk te halen.

Omgeving beïnvloedt keuzes veehouder

Om meer inzicht te krijgen in de invloed van de omgeving op de duurzaamheidskeuzes van melkveehouders, is voor een aantal duurzaamheidsdoelen gevraagd aan de melkvee-

houders welke actoren (personen of instanties) invloed hebben op de keuze om een duurzaamheidsmaatregel wel of niet te nemen. In het geval er wel sprake is van invloed, is ook gevraagd of die invloed stimulerend of juist remmend is.

De geënquêteerde melkveehouders gaven het vaakst aan dat ze niet beïnvloed werden door de actoren uit hun omgeving. Dat roept het beeld op dat ze behoorlijk autonoom zijn. Echter, bij bepaalde maatregelen werd de

meest relevante actor toch wel vaak als ondersteunend bestempeld: de dierenarts bij het terugdringen van het antibioticagebruik, de stalinrichter en de bank bij het bouwen van een nieuwe stal en de voer- en meststofleverancier bij het efficiënter produceren van ruwvoer en het verlagen van de stikstof- en fosforexcretie via het krachtvoer. Het betrekken van erfbetreders bij de implementatie van maatregelen lijkt dus belangrijk. Helemaal als in ogenschouw wordt genomen dat ondernemers zich er vaak niet bewust van zijn dat zij zich door anderen laten beïnvloeden. Zij zullen de mate van invloed die actoren uit hun omgeving op hen uitoefenen dus vaak onderschatten. Het gezin of de familie werden overigens ook vaak ondersteunend genoemd bij het nemen van maatregelen ten behoeve van duurzaamheid. Dit betekent dat het belangrijk is om de communicatie over duurzaamheid ook te richten op het gezin/de familie.

Onderscheid in groepen veehouders

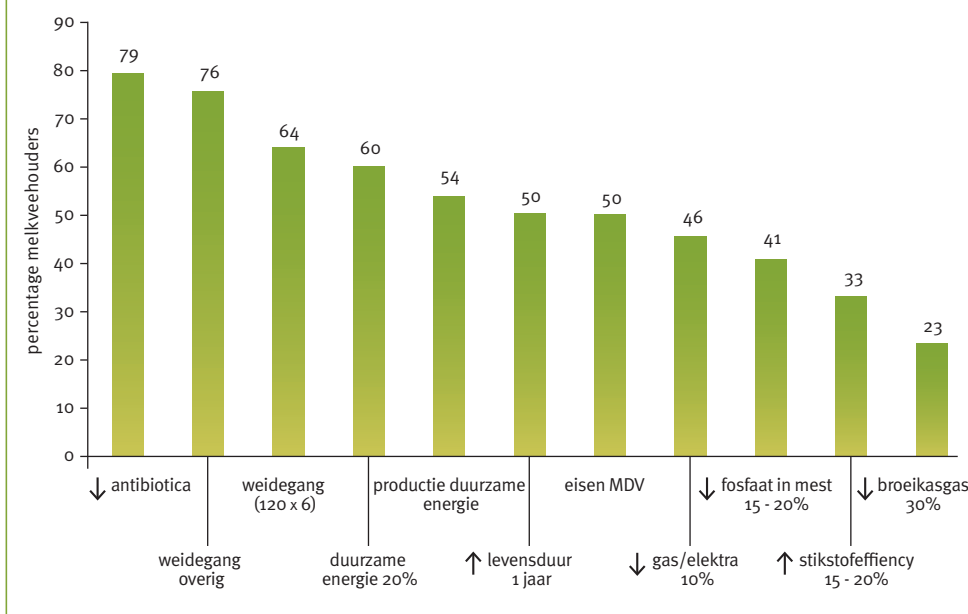
Met behulp van de enquête is geprobeerd om typen ondernemers te onderscheiden in hoe ze omgaan met verduurzaming en vernieuwing. Als eerste kan een groep innovatoren worden onderscheiden. Dit is een relatief kleine groep die actief bezig is om zelf te vernieuwen en te verduurzamen. Daarna volgt een grote groep melkveehouders waarbinnen twee deelgroepen kunnen worden onderscheiden. De eerste groep bestaat uit melkveehouders die het bedrijf graag up-to-date willen houden. Deze groep, waartoe ongeveer 50% van de geënquêteerde melkveehouders zich rekenden, bestaat uit actieve boeren die bij willen blijven met hun bedrijf, die actuele kennis beschikbaar willen hebben en deze vrij snel gaan toepassen. De andere groep, ongeveer een derde van de geënquêteerde melkveehouders, gaf aan liever de kat uit de boom kijken. Deze melkveehouders zijn wat voorzichtiger en afwachtender, ze neigen minder naar verandering, en als ze zaken aanpassen, moet het om in de praktijk bewezen maatregelen gaan.

Advies afstemmen op type boer

De groepen vragen een verschillende aanpak als het gaat om het stimuleren van duurzaamheidsmaatregelen. De up-to-date boeren willen bijblijven en staan over het algemeen meer open voor methoden en instrumenten waarmee ze zelf kennis op kunnen doen en dit kunnen vertalen naar hun eigen bedrijf. Bij de kat uit de boom-kijkers lijkt 'ontzor-

Figuur 1

Aandeel van geënquêteerde melkveehouders dat duurzaamheidsdoelen haalbaar vindt.

gen' juist het sleutelwoord. Deze melkveehouders vinden het prettig als ze pasklare oplossingen aangeboden krijgen. Belangrijk hierbij is dat de pasklare oplossingen in de praktijk bewezen zijn en ze bij wijze van spreken hebben kunnen kijken bij de buurman. Daarbij is het ook nog belangrijk dat die buurman een gewone goede boer is en niet zo'n innovator die met 'rare dingen' bezig is. Ook de vertrouwde relaties zijn belangrijk om deze groep ondernemers aanpassingen door te laten voeren. Binnen de duurzaamheidsprogramma's van de zuivelsector is er momenteel vooral aandacht voor tools en workshops. Deze aanpak sluit vooral aan bij de up-to-date boeren. Aan te bevelen is dus om ook aandacht te hebben voor het 'ontzorgen' van de kat uit de boom-kijkers. Het is waarschijnlijk niet zo dat de ene ondernemer altijd een 'up-to-date ondernemer' is en de andere een 'kat uit de boomkijker'. Dit kan verschillen per duurzaamheidsthema.

Zie voor meer informatie het rapport 'Melkveehouders over verduurzaming in de zuivelketen. Hun percepties over doelen en activiteiten van zuivelverwerkers en hun bereidheid om duurzaamheidsmaatregelen te nemen' dat op 30 januari 2014 tijdens een bijeenkomst van NZO en LTO zal worden gepresenteerd. Het rapport is vanaf dan beschikbaar via www.duurzamezuivelketen.nl

CONCLUSIE

- Melkveehouders zijn redelijk positief over de haalbaarheid van de doelen van de Duurzame Zuivelketen, maar dat wil niet zeggen dat ze ook daadwerkelijk acties nemen in die richting.
- De omgeving van melkveehouders heeft invloed op de keuzes die ze maken. Het is daarom belangrijk om vanuit de zuivelketen ook aandacht te hebben voor communicatie naar onder andere erfbetreders en het gezin.
- Binnen de grote groep melkveehouders die volgt na de innovatoren, kan onderscheid worden gemaakt in up-to-date boeren en kat uit de boom-kijkers. De up-to-date boeren hebben behoefte aan methoden en instrumenten waarmee ze zelf kennis op kunnen doen en dit kunnen vertalen naar het eigen bedrijf. De kat uit de boomkijkers willen juist 'ontzorgd' worden. De laatste groep verdient op dit moment meer aandacht.